

громадськими організаціями та спонукання студентів і викладачів до активнішої позиції у протидії проявам корупції у вишах;

3) необхідно посилити відповідальність за корупційну діяльність, а також підвищити якість соціального захисту викладачів;

4) засобами протидії корупції на рівні системи вищої освіти є модифікація системи державного замовлення з метою узгодження її з вимогами ринку, оптимізації кількості ВНЗ шляхом перегляду критеріїв ліцензування й акредитації та формування в студентів почуття академічної гідності;

5) зміни в освітньому процесі мають передбачати запровадження системи зовнішнього оцінювання знань студентів паралельно з удосконаленням критеріїв внутрішнього оцінювання, формування стимулів для викладачів відмовлятися від корупційних практик і заохочення студентів до здобуття реальних знань під час навчального процесу.

Загалом викорінення основних причин поширення корупції у ВНЗ можливе лише за активної співпраці державних органів і громадськості.

Шульга Андрій Михайлович, професор кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЗЕМЕЛЬНА СФЕРА УРАЖЕНА КОРУПЦІЄЮ: КОНСТАТУВАННЯ ФАКТУ

Земельна реформа, що триває в Україні, спрямована, передусім, на впорядкування правовідносин, які сформувалися у сфері земельної власності та землекористування. На переконання Президента України, земельна реформа усуне корупційні чинники в земельних правовідносинах і створить умови для ефективного використання земель сільськогосподарського призначення та підніме виробництво на селі. Головна мета земельної реформи – це стимулювання аграрного сектору економіки України.

Законодавець прийняв чимало актуальних нормативних актів з протидії корупції в Україні. Створено низку правоохоронних органів, функція яких полягає в протидії цьому антисоціальному явищу, а також безліч громадських організацій і рухів. Запроваджено електронне декларування. Україна не може долучитися до європейської спільноти через критичний рівень корупції та небажання або неспроможність влади робити реальні кроки навіть не для її подолання, а хоча б задля зниження її рівня.

Корупція існує фактично на всіх рівнях і в усіх сферах суспільного життя. У масовій свідомості утвердилася думка, що корупційні злочини не завдають шкоди суспільству, тому певні верстви населення обирають корупційні шляхи розв'язання повсякденних проблем [1].

Звісно, корупція «зверху» породжує корупцію «знизу». Причиною цього, зокрема, є економічна та соціальна політика, здійснювана суб'єктами законодавчої, виконавчої та судової влади.

Водночас корупцію в земельній сфері вважають однією з найболючіших виразок української економіки. За даними Генеральної прокуратури України, найбільш корумпованою є сфера земельних (78) і бюджетних (52) правовідносин. Переважна більшість порушень у земельній сфері пов'язана з допущенням реальним конфліктом інтересів під час вирішення питань, пов'язаних із виділенням земельних ділянок собі і близьким родичам. А порушення в бюджетній сфері – під час укладання угод з близькими родичами, за якими фінансування здійснюють за рахунок бюджетних коштів [2]. Рівні корупційності в земельній сфері залежать від владного рівня: вищий рівень державної влади; міністерський рівень; регіональний рівень (обласні структури); рівень органів місцевого самоврядування (структури міст, районів, сільрад).

Відповідно до Конвенції ООН проти корупції та Конвенції Ради Європи про кримінальну відповідальність за корупцію, корупція – це зловживання державною владою для одержання вигоди в особистих цілях, у цілях третіх осіб і груп, а також численні форми незаконного привласнення публічних коштів для приватного використання [3; 4]. Тобто поняття корупції охоплює широкий спектр зловживань як вищої (політичної)

корупції, так і побутової. Метою будь-яких корупційних дій, зокрема й у земельній сфері, є банальне незаконне збагачення, заради здійснення якого особа обирає спосіб зловживання правами й обов'язками в цій сфері [5, с. 23–25].

Поширенню корупції у сфері земельних правовідносин сприяє, насамперед, людський фактор. Він виявляється у ставленні осіб, що наділені владними, організаційно-розпорядчими чи адміністративно-господарськими функціями, до виконання ними своїх повноважень в означеній сфері. Частина з них вважає, що надані їм повноваження щодо управління земельними ресурсами та їх розпорядження можна використовувати на свою користь. Такий підхід є хибним, навіть злочинним.

Одним із найпоширеніших способів вимагання неправомірної вигоди є оформлення дозволів на розробку проекту землеустрою щодо відведення однієї земельної ділянки кільком громадянам. Це створює умови для проведення своєрідного корупційного конкурсу між претендентами на отримання землі під час затвердження проекту землеустрою відповідним органом, який передає земельні ділянки державної або комунальної власності. Для цього громадян змушують давати неправомірну вигоду та замовчувати вчинення злочинів керівниками органів державної влади й інших органів через побоювання, що вони не отримають землю у власність і залишаться без засобів для існування [6].

Крім цього, корупційна складова «нижнього» рівня наявна в таких сферах: 1) реєстрація договорів оренди земельної ділянки. У багатьох радах й адміністраціях є сотні незареєстрованих договорів. Реєстратори за законом повинні здійснити їх оформлення протягом десяти днів з моменту подання суб'єктами господарювання. На практиці вони не встигають, з огляду на відсутність технічних й організаційних можливостей. Тому прискорення реєстрації можливе через корупційні механізми; 2) «непорозуміння» унаслідок реорганізації контролюючих органів державної влади, що спричиняє невизначеність їх компетенції, а завдяки цьому виникають можливості для недобросовісних чиновників вирішувати питання не в законний спосіб; 3) безоплатна приватизація землі (державної та комунальної власності). Підстава зловживання закладена в Земельному кодексі України,

що гарантує безоплатну видачу кожному українцю земельних ділянок різного цільового призначення, зокрема до 2 га під ведення особистого селянського господарства. Реально виконати таку гарантію неможливо, оскільки такої площі вільних земель немає. Це надає чиновнику можливість вибірковості надання таких ділянок за окрему плату; 4) мораторій на продаж землі та зміна цільового призначення ділянок. В Україні понад 15 років діє мораторій, який передбачає заборону на відчуження земельних ділянок і зміну їхнього цільового призначення. Водночас є низка способів обійти цю заборону («сірих» і «чорних»), проте жоден із них не може бути реалізований без участі чиновників [7].

Отже, основною причиною виникнення, існування та поширення корупції є неконтрольоване бажання осіб, що мають державну владу, а також осіб, які надають публічні послуги, незаконно збагатитися. Попри належну нормативно-правову базу й достатню кількість органів, які реалізують політику держави з протидії корупції та підвищені санкційні планки покарань за корупційні злочини, рівень корупційності в державі не знижується, а в окремих сферах навіть зростає. Людей не лякає кримінальне покарання, адже від нього можна відкупитися за відомими корупційними схемами. Не лякає суспільний осуд. Корупція приглушує совість і почуття міри. Тому головним шляхом подолання цього антисоціального явища є виховання. Виховання чесного ставлення до закону, виховання в сукупності з адекватними засобами кримінально-правового впливу на порушників.

Список використаних джерел

1. Нефьодов В. Корупція в Україні: стан і проблеми [Електронний ресурс] / В. Нефьодов. – Режим доступу: <http://staradm.gov.ua/antikorupc.html>. – Назва з екрана.
2. Правоохоронними органами держави вживаються заходи щодо притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних із корупцією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=182651. – Назва з екрана.
3. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією [Електронний ресурс]: міжнар. док. від 27 січ. 1999 р.

№ ETS173. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_101. – Назва з екрана.

4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції [Електронний ресурс]: міжнар. док. від 31 жовт. 2003 р. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_c16. – Назва з екрана.

5. Запобігання та протидія корупції: навч. посіб. / [О. В. Руснак, А. М. Мудров, С. О. Кравченко та ін.]; за заг. ред. А. М. Михненка. – 2-ге вид., доповн. і переробл. – Київ, 2011. – 464 с.

6. Сольвар Р. Корупція у земельній сфері має бути подолана. Починаємо з малих кроків [Електронний ресурс] / Р. Сольвар. – Режим доступу: <http://blogs.korrespondent.net/blog/events/3789718/>. – Назва з екрана.

7. Поліводський О. ТОП-5 корупційних «земельних» схем у 2015 році [Електронний ресурс] / О. Поліводський. – Режим доступу: <https://agropolit.com/blog/7-top-5-koruptsiynih-zemelnih-shem-u-2015-rotsi>. – Назва з екрана.

Абдулкадірова Ельвіра Енверівна,
ад'юнкт кафедри адміністративного
права і процесу Національної академії
внутрішніх справ

ВІДЕОФІКСАЦІЯ ЯК МЕТОД ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ПІД ЧАС РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПАТРУЛЬНИМИ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ

Ставлення до корупції в суспільній свідомості сучасників зводиться до того, що людина сприймає її як інструмент розв'язання проблем. Тому одним із найбільш істотних чинників подолання цього негативного явища є зміна ставлення населення до вказаного питання [1]. З огляду на зазначене, нагальною є потреба в пошуку механізмів, здатних змінити ставлення або контролювати правовідносини, у яких потенційно може бути реалізовано корупційні схеми. На нашу думку, одним із таких механізмів є застосування патрульними поліцейськими відеофіксації під час здійснення розгляду справ.